niaus Street, 0.75–1.6 m thick, 17th–20th-century cultural layers were recorded and the foundations of buildings dating to the late 19th–first half of the 20th century were found. On P. Avižonio Street, 0.8–1 m thick, late 19th–20th-century cultural layers were recorded. On P. Cvirkos Street, cultural layers up to 0.8–1.37 m thick were unearthed. In test pits 13 and 14, a 0.8–0.9 m thick cultural layer with 19th–20th-century finds was discovered. In test pits 12 and 23, a 17th–20th-century cultural layer up to 1.2 m thick was found. On Pakalnės Street, a 70 cm thick layer of grey soil and a 55 cm thick layer of black soil with dolomite chips but no finds were recorded. On Švėtės Street, late 18th(?)–20th-century cultural layers were unearthed.

Evelina Simanavičiūtė

Žagarės senamiesčio tyrimai

2015 m. Joniškio r. savivaldybės administracijos užsakymu Žagarės miesto istorinėje dalyje (UK 17127) ir senojo miesto vietoje (UK 30333) (Joniškio r.) projektuojamose magistralinių vandentiekio bei nuotekų tinklų iki privačių namų trasose buvo atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai.

Anksčiau Žagarės senojo miesto vietoje tyrimus vykdė G. Aleliūnas (1997 m.) (*ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 366–368), E. Vasiliauskas (2001–2014 m.) (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 227–229; *ATL 2002 metais*, V., 2004, p. 240–241; *ATL 2003 metais*, V., 2004, p. 237–241; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 418–419; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 450–459; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 453–455; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 544–551; *ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 555–559; V. Juškaitis (2011–2014 m.) (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 541–544) bei D. Balsas (2015 m.) (žr. p. 394–398).

Darbai vykdyti Miesto aikštėje ir Avižonio, Dariaus ir Girėno, Gedimino, Kalkių, P. Cvirkos, Raktuvės, Šiaulių, Švėtės, Tilto bei Vilniaus gatvėse. Bendras tirtų įvadų–išvadų trasų ilgis – 520,71 m. Iš viso buvo ištirti 28 šurfai, kurių bendras plotas 28,08 m^2. Žvalgymai atlikti 49,8 m ilgio planuojamose vandentiekio įvadų–išvadų trasų vietose. Tyrimų metu nustatyta, kad storiausi (iki 1,05 m) XVI–XVIII a. datuojami kultūriniai sluoksniai yra P. Avižonio, P. Cvirkos, Dariaus ir Girėno, Raktuvės, Švėtės gatvėse ir Miesto aikštėje. Labiau į miesto pakraščius nutolusiose gatvių dalyse sluoksniai menki arba visai nesusiformavę. Dalyje šurfų sluoksniai stipriai apardyti nelegalių žemės kasimo darbų metu.

Miesto aikštėje tirti 4 šurfai (1–3, 23) bei žvalgytas plotas 4. Iš viso čia ištirta 32,8 m^2. Visuose šurfuose po supiltiniais sluoksniais rastas XX a. grindinys (1 pav.) bei jo fragmentai. Po grindiniu šurfe 3 rastas 55–60 cm storio

1 pav. Akmenų grindinys šurfe 3 iš PR. E. Simanavičiūtės nuotr.

Fig. 1. The stone paving in test pit 3, as seen from the SE

pilkos žemės sluoksnis su XVII–XVIII a. datuojamų lėkščių, dengtų žalia bei skaidria ruda glazūromis, puodų šukėmis, stiklinių butelių duženomis. Kituose šurfuose fiksuoti apardyti sluoksniai, kuriuose rasta pavienių XVIII–XIX a. keramikos šukių, geležinių kaltinių vinių, neaiškios paskirties metalinių dirbinių.

Avižonio gatvėje ištirti 4 šurfai (4, 17–19), iš viso – 4,8 m² plotas. Šurfuose 17–19 aptiktas 0,3–1 m storio kultūrinis sluoksnis (2 pav.), kuriame surasta XVII–XVIII a. datuojamų lėkščių, dengtų žalia bei skaidria rusva glazūra, puodynių šukių, kaltinių vinių. Sluoksnis storesnis labiau į P esančioje gatvės dalyje. Tuo tarpu šurfe 4 rastas permaišytas XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Jame gausu porcelianinių lėkščių šukių, puodynių bei kitų buitinės keramikos šukelių. Taip pat rasta XVIII a. viduriu – XIX a. datuojamų koklių, dengtų violetine glazūra, fragmentų. Tikėtina, kad sluoksnis perkastas statant šalia esantį namą.

P. Cvirkos gatvėje tirtas šurfas 5. Jame po paviršiniais sluoksniais rastas XX a. stovėjusio pastato pamato fragmentas. Po juo aptiktas XVIII–XX a. sluoksnis su šiam laikotarpiui būdingomis buitinės keramikos šukėmis, stiklinių indų duženų. Taip pat rasta plokštinio bei puodyninio koklio fragmentų. 90 cm gylyje rastas XVII–XVIII a. sluoksnis su šiam laikotarpiui būdingų lėkščių, puodų šukėmis.

Dariaus ir Girėno gatvėje tirti 4 šurfai (11, 20, 24, 25) bei žvalgytas plotas 2, iš viso ištirta 8,6 m². Šurfe 25 po velėnos sluoksniu rastas XX a. akmeninio grindinio fragmentas. Žemiau fiksuoti XVIII–XX bei XVII–XVIII a. kultūriniai sluoksniai su šiems laikotarpiams būdingomis buitinės keramikos šukėmis, stiklinių indų duženomis bei viena kaltine vinimi. Šurfe 24 fiksuoti tik XX a. permaišytos žemės sluoksniai.

2 pav. Šurfas 18 iš PR. E. Simanavičiūtės nuotr.

Fig. 2. Test pit 18 from the SE

3 pav. Buitinės keramikos šukės. E. Simanavičiūtės nuotr.

Fig. 3. Sherds of household pottery

Gedimino gatvėje tirti 2 šurfai (7, 26). Iš viso ištirtas 2 m^2 plotas. Šurfe 7 rastas 45 cm storio XVII–XVIII a. datuojamas sluoksnis su šiam laikotarpiui būdingomis keramikos šukėmis (3 pav.). Šurfe 26 fiksuotas tik nevertingas XIX–XX a. sluoksnis.

Kalkių gatvėje tirti 4 šurfai (13, 14, 22, 28), iš viso – 4 m^2. Šiuose šurfuose rasti XVII–XIX bei XX a. kultūriniai sluoksniai su šiems laikotarpiams būdingais pavieniais radiniais.

Raktuvės gatvėje tirtas šurfas 9. Jame rastas 65 cm storio XIX–XX a. sluoksnis, po kuriuo aptiktas XVII–XVIII a. datuojamas sluoksnis. Jame rasta žalia, ruda glazūra dengtų lėkščių bei puodynių šukių, XVIII a. pabaiga datuojamas violetine glazūra dengtas koklio fragmentas.

Šiaulių gatvėje tirtas šurfas 10 bei žvalgytas plotas 1, iš viso – 5,6 m^2. Šioje vietoje 15 cm gylyje rastas XX a. apardyto akmenų grindinio fragmentas. Po juo fiksuotas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis. 35 cm gylyje šurfe aptiktas 30–50 cm storio XVIII–XIX a. datuojamas pilko priemolio sluoksnis su pavienėmis buitinės keramikos šukėmis, kaltinėmis vinimis.

Švėtės gatvėje tirti 2 šurfai (12, 21) bei žvalgytas plotas 2. Iš viso ištirtas 13 m^2 plotas. Gatvės PV dalyje 30 cm gylyje rastas XX a. akmenų grindinio fragmentas. Po juo šioje ir gatvės Š–ŠR dalyse fiksuotas 0,45–1,05 m storio pilko priemolio sluoksnis, datuojamas XVII–XVIII a. Jis intensyvėja R–ŠR gatvės dalyje. Sluoksnyje rasta šiam laikotarpiui būdingų buitinės keramikos šukių, kryžminio koklio pakraštėlio fragmentas bei plokštinio koklio, dengto žalia glazūra, fragmentas.

Tilto gatvėje tirtame šurfe 6, po 65–75 cm storio pilkos žemės sluoksniu rastas įžemis (dolomitas). Šiame šurfe aptiktas sluoksnis datuojamas XX a.

Upės gatvėje tirtame šurfe 27 po velėna rastas 55 cm storio pilkos žemės su stambiais dolomito rieduliais sluoksnis. Jame rasta pavienių XIX–XX a. datuojamų radinių bei viena XVIII (XIX?) a. datuojama juodos keramikos šukė.

Vilniaus gatvėje tirti 3 šurfai (8, 15, 16), iš viso – 3 m^2 plotas. Šurfe 8 aptiktas tik nevertingas XIX–XX a. datuojamas sluoksnis su šiam laikotarpiui būdingos keramikos šukėmis, stiklinių indų duženomis. Šurfo 15 PV dalyje, po 5–25 cm storio žvyro, smėlio sluoksniais rastas iš stambių riedulių sudarytas 1x0,85 m dydžio, iki 1,4–1,55 m storio XIX a. pamato fragmentas. Likusioje šurfo dalyje fiksuotas perkastas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis. Tyrimų metu pamato apačia nepasiekta. Šurfe 16, 20 cm gylyje rastas akmenų grindinio fragmentas. Po juo 40 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus rastas XVIII–XIX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis.

Remiantis Vilniaus gatvėje tirtų šurfų duomenimis, galima teigti, kad ankstyvesnis kultūrinis sluoksnis atsiranda ŠV–PV gatvės dalyje ir intensyvėja Miesto aikštės link.

The Investigation in Žagarė Old Town

In 2015, a field evaluation and survey were conducted along the routes of the planned water and sewer service lines to private homes in the historical part of the city of Žagarė (Joniškis District) and in the old town.

28 test pits (a total of 28.08 m^2) were excavated. Surveys were conducted along the routes of the planned 49.8 m long water service lines. During the investigation, it was determined that the thickest (up to 1,05 m) cultural layers, which date to the 17th–18th centuries are on P. Avižonio (Fig. 2), P. Cvirkos, Dariaus ir Girėno, Raktuvės, and Švėtės Streets and Miesto

Square. The layers are poor or do not exist in general in the parts of the streets closer to the city's periphery. The layers in some of the test pits have been heavily disturbed through illegal earthwork.

Sherds of household pottery (Fig. 3), stove tile fragments, and shards from glass vessels dating to the 17th–19th centuries were discovered during the investigation along with fragments of building foundations and stone paving (Fig. 1).

ŽIEŽMARIAI

Atas Žvirblys

Tyrimai Žiežmariuose

2015 m. vykdyti žvalgomieji ir detalieji tyrimai, taip pat žvalgymai Žiežmarių (UK 17131) (Kaišiadorių r.) buvusios dvaro sodybos fragmentų (UK 164), magazino (UK 2164) teritorijose (Ažubalio, Gėlių, Paupio, Trumpojoje, Šiaurės, Vilniaus, Vytauto, Žaslių, gatvėse). Tyrimai susiję su planuojamais įrengti nuotekų ir vandentiekio tinklais.

Iki 2015 m. lapkričio ištirti 45 2x1 m dydžio šurfai (90,5 m²) – 1–10, 12–14, 16–18, 20–35, 37, 38, 40–50. Atlikti žvalgymai 46 m² plote sklypuose Šiaurės g. 5, Vilniaus g. 22 ir Žaslių g. 8, 10. Taip pat vykdyti detalieji tyrimai sklypuose Gėlių g. 8, 12, Trumpoji g. 4–8, Vilniaus g. 23, Žaslių g. 7, 20, 24, 26 (1 pav.). Šiose vietose ištirta 11 perkasų (iš viso 158,79 m²), kurios projekte įvardytos 5–8, 10–13, 18, 19, 21, 22. Bendras detaliųjų ir žvalgomųjų tyrimų plotas – 249,29 m².

Tyrimai Žiežmariuose vykdomi nuo 1998 m. Tyrimų **Vytauto gatvėje** (šurfai 1–3), Žiežmarių buvusios dvaro sodybos fragmentų ir magazino teritorijose metu nustatyta, kad numatytose nuotekų ir vandentiekio trasų vietose archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ir radinių nėra. Visuose tirtuose šurfuose įžemis pasiektas 40–50 cm gylyje.

Vykdytų tyrimų **Paupio gatvėje** metu (šurfas 4) užfiksuotas iki 1,6 m storio archeologiškai nevertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XX a. pabaiga – XXI a. pradžia.

Atlikti tyrimai **Ažubalio gatvėje** (šurfai 5–10) parodė, kad daugelyje sklypų (šurfai 5, 7, 8, 10) atidengti tik permaišyti 0,7–2,1 m storio XX a. II puse datuojami sluoksniai su pavieniais, ne ankstyvesniais kaip XIX a. radiniais. Tik sklypuose, esančiuose arčiau miestelio aikštės (šurfai 6, 9), užfiksuotas neintensyvus XVI–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su pavieniais to laikotarpio radiniais: rasta smulkių stiklinių ir metalinių dirbinių fragmentų, XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios plokštinio koklio kampas ir buitinės keramikos fragmentų, tarp kurių pasitaikė majolikos lėkščių šukių, XVII a. II pusės – XVIII a. I pusės akmens masės indo, importuoto iš Vestervaldo regiono (dabar Vokietija), pakraštėlis. Šurfuose 6, 9 tyrinėto kultūrinio sluoksnio storis siekia nuo 2,25 iki daugiau kaip 3,7 m.

Iš surinktų archeologinių duomenų galima spręsti, kad XVI–XVIII a. intensyviau buvo apgyvendinta tik gatvės ŠR dalis. Tai lėmė miesto aikštės ir senojo Vilniaus–Kauno kelio artumas.

Vykdant kasinėjimus **Vilniaus gatvėje**, ištirti šurfai 12–14, 16–18, 20–35, 37–38 ir perkasa 22. Kaip ir Ažubalio gatvėje atokesnėje nuo miestelio centrinės aikštės Vilniaus gatvės dalyje archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis daug kur nebuvo užfiksuotas (šurfai 20–22, 24–28) arba tirti XVIII–XIX a. datuojami sluoksniai (šurfai 23, 29) su pavieniais